

Tisztelt Ferincz Judit!

A felkínált lehetőséggel élve a Wikimédia Magyarország Egyesület szeretné megosztani Önökkel a készülő 2006/1-es MNB-rendeletet kiváltó jogszabállyal kapcsolatos észrevételeit, megjegyzéseit.

Magunkról

A Wikimédia Magyarország a magyar Wikipédia szerkesztői által alapított közhasznú egyesület, fő profilja a Wikipédia és más hasonló szabad tudásgyűjtemények előállításának és terjesztésének támogatása. Az egyesület a Wikipédiát üzemeltető Wikimedia Foundation magyarországi társszervezete.

A Wikipédia önkéntesek által szerkesztett, szabadon felhasználható internetes enciklopédia. Magyar változata mintegy 130 000 szócikkével az egyik legnagyobb magyar nyelvű információforrás, és a 20 leglátogatottabb magyar weboldal egyike. Teljes szövege elérhető szabad licenc alatt, amely a felhasználást és a módosítást egyáltalán nem korlátozza. Noha (Amerikában működő, amerikai alapítvány által üzemeltetett weboldalként) formálisan csak az Egyesült Államok jogszabályai vonatkoznak rá, célunk – az üzemeltető ajánlásaival összhangban – az, hogy a magyar jogszabályoknak is teljes mértékben megfeleljen.

A szabad információáramlás és -megosztás hasznosságáról és fontosságáról

A Wikipédia (és az egyesület) célja az emberiség tudásának hozzáférhetővé tétele a lehető legszélesebb kör számára. Úgy gondoljuk, hogy mióta az Internet és a digitális technológia lehetővé tette az információk azonnali és gyakorlatilag költségmentes többszörözését és terjesztését, korszakváltás következett be a tudásgazdaságban. Ahogy a Wikipédia, a Linux és számos más szabad licenclésen alapuló kollaboratív szellemi alkotás példája mutatja: az információ értéke, a társadalomra gyakorolt hatása megsokszorozódik azáltal, ha bárki külön engedélykérés, értesítési kötelezettség és egyéb korlátozások nélkül használhatja; és mivel az egyes kezdeményezések egymásra építhetnek, ezen tartalmak folyamatos értékteremtést, egyre könnyebben hozzáférhető tudást eredményeznek.

A fentiek miatt fontosnak tartjuk, hogy az információ terjesztése elé a jog ne állítson a szükségesnél erősebb korlátokat. Nem kívánjuk alábecsülni a hamisítás elleni küzdelem fontosságát, de úgy gondoljuk, kellő figyelmet kell fordítani arra, hogy csak akkor korlátozzuk az információk szabad áramlását, ha az ilyen korlátozás valóban segít a hamisítás megakadályozásában. Fontosnak tartjuk, hogy az erre vonatkozó jogszabály megalkotásakor annak célját nem elősegítő korlátozásokkal, illetve olyan korlátozásokkal, melyeket a technika fejlődése tett értelmetlenné, ne zárjuk ki egyéb olyan felhasználások lehetőségét, melyekre amúgy igény merül föl.

Megjegyezzük továbbá, hogy az információk szabaddá tétele önmagában is segítheti a hamisításellenes törekvéseket: minél többen vannak például tisztában azzal, milyen ellenőrző jeleket tartalmaz egy bankjegy, és hogyan lehet ezeket a jeleket felismerni, annál hamarabb lepleződik le egy hamisítási próbálkozás. Az információk terjedését az internet korában nem lehet törvényekkel megakadályozni; az ilyen próbálkozások kizárólag azokat korlátozzák, akik a törvényeket önként betartják, míg a törvényekkel nem törődők dolgát semmiben nem nehezítik. Azt javasoljuk, hogy az új hamisításellenes rendelet kizárólag a valódi pénzzel összetéveszthető, kézzelfogható másolatokkal foglalkozzon, a pénz kinézetéről pusztán informáló digitális másolatokat ne korlátozza. Véleményünk szerint az ilyen korlátozások semmit nem használnak a hamisítók ellen, viszont a hamis pénzek felismerését segítő társadalmi ismeretek terjedését akadályozzák.

Megjegyzéseink az érméssel kapcsolatos előírásokhoz

A rendelet 6. § (2) bekezdése szerint szabályszerű és így külön engedély nélkül is felhasználható a papír alapanyagú utánzat. Feltételezzük, hogy a rendelet írójának célja a tényleges érmék és az érmékről készült képek megkülönböztetése volt, azonban a megfogalmazás eltéveszti célját, mert teljesen kizárja az engedély nélkül felhasználható utánzatok köréből az összes digitális illusztrációt, például a weboldalon elhelyezett fényképeket, noha ezek nyilvánvalóan nem téveszthetők össze egy valódi érmével. Szerencsésebb ebből a szempontból az euróérmék közös oldalára vonatkozó szabályozás (az Európai Bizottság COM/2001/0600 közleményének megfogalmazásában: *for photographs, drawings, paintings, films, images, and generally reproductions in flat format*), noha az sem tökéletes, mert bizonytalan, hogy vonatkozik-e például az érmék háromdimenziós számítógépes modelljére (ilyen modell szükséges lehet például ahhoz, hogy valaki egy pénzérmét is tartalmazó számítógépes animációt készítsen).

Javasoljuk, hogy a rendelet új változata térjen ki arra, hogy az érmék digitális (pontosabban fizikailag nem megfogható) utánezatai is szabályszerűek.

Megjegyzéseink a bankjegyekkel kapcsolatos előírásokhoz

A rendelet 5. § (4) bekezdése számos feltételhez köti a digitális másolatok szabályszerűségét:

- nem tartalmazza a címet, a bank nevét és az aláírásokat;
- kellően feltűnő MÁ SOLAT ill. COPY feliratot tartalmaz;
- felbontása nem haladja meg a 72 dpi-t.

Ezeket a rendelkezéseket elhibázottnak tartjuk. Tisztában vagyunk a hamisítás elleni küzdelem fontosságával és egyetértünk a rendelkezések mögötti szándékkal, ugyanakkor úgy gondoljuk, hogy az ilyen korlátozások (miközben a jószándékú és jogkövető felhasználást nagyban akadályozzák) a pénzhamisítást semmivel sem nehezítik meg. Ma már néhány tízezer forintért kaphatók olyan szkennerek, amelyekkel egy pénzhamisító a saját tulajdonában lévő bankjegyről kiváló minőségű, több ezer dpi-s felbontású digitális másolatot készíthet; a könnyen kezelhető, professzionális minőségű képszerkesztő programokhoz szintén bárki hozzáférhet. Ha azon weboldalakról, amelyek üzemeltetői ismerik és be is tartják az MNB hamisításellenes szabályait, hiányoznak a (jellemzően jóval gyengébb minőségű, néhány száz dpi-s) bankjegy-illusztrációk, az egy hamisító dolgát semmivel sem teszi nehezebbé. Ezért véleményünk szerint a felbontás korlátozása, a MÁ SOLAT felirat elhelyezése és a szkennelt képről a különböző elemek (címer, bank neve, aláírások) eltávolítása teljességgel felesleges és a jogszabályalkotó eredeti célját nem szolgálja, viszont az illusztrációs célú felhasználást ellehetetleníti. Megjegyezzük, hogy még nem talákozunk olyan weboldallal, beleértve az MNB saját oldalát is, amely ezeknek az előírásoknak maradéktalanul megfelelt volna.

Megjegyezzük továbbá, hogy a nem szabályszerű utánezatok engedélyeztetésére és nyilvántartására vonatkozó 7–8. § legnagyobb része digitális utánezatok esetében értelmezhetetlen.

Javasoljuk, hogy a rendelet új változata a digitális utánezatokat minden esetben sorolja a szabályszerű utánezatok közé, függetlenül attól, hogy tartalmazznak-e MÁ SOLAT feliratot és egyéb torzításokat, mivel digitális formájukban a valódi bankjegyekkel egyáltalán nem téveszthetőek össze, azt pedig mindenképpen lehetetlen megakadályozni, hogy a hamisítók jó minőségű digitális másolatokhoz jussanak. Ugyanezen okból javasoljuk a felbontás korlátozásának eltörlését

is; amennyiben mégis ragaszkodnának hozzá, megjegyezzük, hogy egy igényes, jól kivehető illusztrációhoz legalább 200 dpi-s felbontás kell.

Egyéb megjegyzések

A forint érmék és bankjegyek művészi alkotások, felhasználásukra így kettős szabályozás vonatkozik: a felhasználónak be kell tartania egyrészt a hamisításellenes rendelkezéseket, másrészt a szerzői jogi törvényt. Az utánzatokról szóló MNB rendelet a szerzői jog kérdését nyitva hagyja; az ezzel kapcsolatos 9. § nem segít tisztázni azt a kérdést, hogy a szabályszerű utánzatoknak a többszörözésére, terjesztésére, nyilvánossághoz közvetítésére az MNB, mint a szerzői jogok tulajdonosa engedélyt ad-e. A szerzői jogi törvény szerint minden ilyen felhasználáshoz a jogtulajdonos kimondott hozzájárulása szükséges; annak hiányában a rendeletben szereplő engedély gyakorlatilag semmis. Hasonlóan szabályozatlan az olyan ábrák kérdése, amelyek egy érme vagy bankjegy egyes grafikai elemeit tartalmazzák, így a szerzői jog szempontjából átdolgozásnak minősülnek, ugyanakkor nem tekinthetők utánzatnak.

Javasoljuk, hogy a rendelet új változata térjen ki arra, hogy az MNB, mint a vagyoni jogok tulajdonosa, a szabályszerű utánzatok felhasználásához (többszörözéséhez, terjesztéséhez, nyilvánossághoz közvetítéséhez) hozzájárul, valamint (az euro-bankjegyekre vonatkozó EKB/2003/4 határozathoz hasonlóan) engedélyezi a bankjegyek egyedi képi elemeinek felhasználását, amennyiben az ilyen képi elemek ábrázolása nem bankjegyre hasonlító háttérben történik.

Továbbá megjegyezzük, hogy – noha ez nem tartozik szigorúan az utánzatokról szóló rendelet hatáskörébe – fontos lenne, hogy az MNB a forgalomból már kivont érmékre és bankjegyekre (amelyekre a rendelet korlátozásai nem vonatkoznak, a szerzői jogi korlátozások azonban igen) is hasonló engedélyt adjon.

Végezetül megjegyezzük, hogy bár a rendelet értelméből világos, hogy a 8. § előírásai csak a 7. § (7) bekezdésben meghatározott esetekre vonatkoznak, a szó szerinti olvasat nem ezt sugallja; szerencsésebbnek tartanánk, ha a 8. § elején „forintbankjegy-utánzatokról” helyett „engedélyhez kötött forintbankjegy-utánzatokról” szerepelne.

Köszönjük a lehetőséget, hogy észrevételeinkkel részt vehetünk az MNB érme- és bankjegy-utánzatokkal kapcsolatos szabályozásának módosításában. Bízunk benne, hogy lesz lehetőség ezeket a – jogszabály eredeti célját nem szolgáló korlátozások megszüntetésére vonatkozó – észrevételeket figyelembe venni, és beépíteni a készülő új jogszabályba.

Tisztelettel,

Budapest, 2009. június 4.

Wikimédia Magyarország Egyesület

Gervai Péter

elnök